

SZABÓ FERENC SJ

**PAUL CLAUDEL
ÉS KONVERTITA
BARÁTAI**

Válogatás Claudel műveiből

Jó fél évszázaddal ezelőtt kezdtem el alapsabban foglalkozni a francia és magyar írók, költők istenkeresésével, modern megtérők lelki drámájával, miközben filozófiai és teológiai szempontból is vizsgáltam a hit és a hitetlenség misztériumát.

Negyed századon át a Vatikáni Rádió magyar műsorában, előadásaimban, külföldi és itthoni folyóiratokban közzétett írásaimban sokat foglalkoztam az „istenkeresés a modern irodalomban” témával. Újraolvasva a konvertitákról, főleg Paul Claudelről szóló korábbi írásaimat, az az ötletem támadt, hogy összegyűjtöm és kiegészítem őket: Paul Claudel „megtéréseit” és küzdelmes hitét alaposabban elemzem, ismertetem, és egy II. részben közzéteszem a költeményeiből és drámáiból készült műfordításaimat. Továbbá Claudel kiterjedt levelezését is figyelembe véve, kitérek a diplomata-költő szellemi kisugárzására, baráti-írói kapcsolataira (Mauriac, Gide, Rivière, Jammes, J. Green), nem hallgatva el az őt ért – sokszor jogos – kritikákat sem. Hangsúlyozom: nem Paul Claudel teljes életművének feldolgozása a célom, hanem megtérései történetének ismertetése.

Keresve a keresőkkel, örvendezve a megtérőkkel, Paul Claudel és a többi konvertita életét, megtérését és küzdelmes hitét tanulmányozva és ismertetve is jezsuita hivatásomat teljesítem, hiszen Szent Ignác atyánk a hit terjesztését és védelmét jelölte meg Jézus Társasága alapvető céljának.

SZABÓ FERENC SJ

A Szent István Könyvhétre jelentette meg a Szent István Társulat Szabó Ferenc legújabb kötetét: a jezsuita teológus-költő műfordítói munkásságának talán legkedvesebbjeit, Paul Claudel költészetének legszebb darabjait. A vers- és dráma-válogatás közreadása mellett Paul Claudelnek és híres konvertita barátainak megrendítő megtérés-történetei sorjáznak (melyek közül néhány a Vatikáni Rádió magyar műsorának „A XX. század konvertitái” című sorozatában már elhangzott).

Paul Claudel költészete végigkísért életemen – vallja Szabó Ferenc a kötet előszavában, visszaemlékezve verselő diák-önmagára, amikor Pécsen, az Ignáciánumban nagy lelkesedéssel olvasta Claudel *Selyemcipő* című drámáját. A konkviztádorok korában játszódó mű nyitójelenetében különösen megragadta a megölt misszionáriusok körében az Atlanti-óceánon süllyedő hajó nagy árbocának csonka oszlopához kötözött jezsuita atya monológja: „Uram, köszönöm, hogy így megkötöztél. Megtörtént néha, hogy nehezemre estek parancsaid és akaratom végzésed ellenében megdöbbsz és vonakodó maradt. De ma nem is tudnék szorosabban simulni Hozzád, és hiába nézem tagjaim, egyetlenegy sincs, amely egy parányit is el tudna Tőled távolodni. Csakugyan a kereszthez vagyok kötözve, de a keresztt, amely így megfeszít, nincs kötve semmihez. A tengeren lebeg...” Már ott, Pécsen, jezsuitának készülve, Szabó Ferenc megjegyezte, hogy Claudel e látomásban a *hívó keresztény* helyzetét jeleníti meg.

Hit és hitetlenség misztériumának filozófiai-teológiai vizsgálata vezette el a francia irodalmat később a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen, majd Párizsban hallgató Szabó Ferencet a francia írók-költők istenkeresésének, megtéréseinek drámájához. *Megtérésekről* olvashatunk – nem véletlen a többes szám, hiszen maga Claudel is, akinek személye a neves konvertiták körének középpontjában áll – először fiatalon villámszerű megtérést élt át 1886 karácsonyán, a Notre-Dame-székesegyházban tartott vesperáson. Erről a megrendítő élményről a korábbi irodalomtörténeti munkák megemlékeztek, ám csak az utóbbi negyedszázadban megjelent új Claudel-monográfiák tárták fel a diplomata-költő nagy gyötrődésekkel járó, Kínában négy esztendeig tartó szerelmi viszonyát egy férjes, négygyermekes fiatal asszonnyal, aki végül Claudel gyermekével a szíve alatt hagyta el férjét és szerelmét is egy harmadik férfiért. Az 1906-ban született *Második Óda* pár sorba sűrítve érzékelteti Claudel lelkének benső drámáját:

*„Végül én is megtaláltam – a halált, ami nekem kellett!
Megismertem ezt az asszonyt. Megismertem az asszony szerelmét.
A tiltottat magamévá tettem.
Megismertem ezt a szomjúság-forrást!”*

A fájdalmas szerelemnek állít emléket talán legszebb drámája, a *Déli osztozás*, melynek részletei ebben a kötetben jelennek meg először magyarul. Szabó Ferenc bemutatja a megtérése után bencés szerzetesi hivatást is érző költő küzdelmes hitét, és 1905-ös végleges megtérését.

Paul Claudel baráti és írói kapcsolataira gyakorolt szellemi kisugárzását, inspiráló erejét, olykor azonban idegenkedést is kiváltó türelmetlen térítési szándékát többek között Mauriac-kal, Gide-del, Rivière-rel, Jammes-mal és Julien Green-nel folytatott kiterjedt levelezésének idézett darabjaiból ismerhetjük meg.

A Szent István Társulat már 1982-ben több mint ezeroldalas válogatást jelentetett meg Paul Claudel műveiből Gyergyai Albert és Rónay György értő bevezetőivel. Szabó Ferenc most az új életrajzi adatokon kívül válogatásában kiegészíti ezt az antológiát a *Kantáta három hangra* teljes fordításával, valamint a *Déli osztozás* és az *Öt nagy óda* hosszabb részleteinek átültetésével és kommentárjaival.

Claudel így vallott a maga megtéréséről 1929-ben: *„A katolicizmus termékeny volt számomra [...] pontosan azért, mivel heves és fájdalmas ellentmondásokat hozott ösztöneimnek. [...] A művésznek, mint minden embernek szüksége van valamire, ami túlszárnyalja őt, ami feledteti önmagát és ami minden erőt felkínál neki egyetlen aktusban, amely fontosabb, mint egy tartóoszlop. Ezt valósítja meg a Kegyelem, aki a Múza.”*

Róna Judit irodalomtörténész